

VIJESTI IZ INOZEMSTVA

U Italiji restaurirali orgulje Hrvata Petra Nakića

U srednjoj Italiji — pokrajini Marke — u malom primorskom mjestu Sant'Elpidio a mare, u bazilici sv. Marije od Milosrđa, nalaze se gotovo zaboravljene orgulje, djelo našeg majstora umjetnika Petra Nakića. Postavio ih je 1757. godine. Već su dotrajale — zub vremena je napravio svoje — i čekale na ruku restauratora. Trebalo ih je dovesti u stanje u kojem su izišle iz radionice, da bi mogle ispunjati svoju funkciju: za vrijeme liturgijskih čina veličati slavu Božju i poslužiti za koncertne priredbe.

Petar Nakić rodio se 1694. u Ravnim Kotarima, u selu Bulić. Kao mladić stupio je u franjevački red, a poglavari su ga — uočivši njegovu privrženost orguljarskim poslovima — poslali u Veneciju da studira teologiju i da izuči orguljarski zanat. U blizini samostana u kojem je boravio Nakić nalazila se radionica orgulja obitelji Piaggia (Piazza), gdje je Nakić učio zanat. Nakić je bio bistro dijete dalmatinske zagore, izvanredno nadaren, posebno je dobro poznao fiziku i matematiku. Temeljito je proučio djelo »Cursus seu Mundus mathematicus« (1674) glasovitog isusovca C. F. Dechaltesa. Sa zanimanjem je pratio rad i dostignuća bivših i suvremenih majstora svoga zanata. To ga je osposobilo da je suvremeno ovladao teorijom gradnje orgulja te je osobno mogao određivati dimenzije i legure svirala, a to je bitno utjecalo na ljepotu i plemenitost zvuka te posvemašnju zvučnost orgulja.

Da bi se mogao neometano posvetiti svome umijeću morao je napustiti redovnički život i stegu te je godine 1727. postao svjetovnim svećenikom. Tada počinje njegov nagli uspon i kroz kratko vrijeme zaslužio je naziv »najglasovitiji graditelj orgulja« (il più celebre fabricatore di organi). Prve samostalne orgulje postavio je u Padovi u crkvi sv. Justine i sv. Ante. Točan broj Nakićevih orgulja u Italiji i u Dalmaciji nije nam poznat. Neki taj opus podižu i do 500 primjeraka! Ni godina njegove smrti nije nam poznata.

Značajke Nakićevih orgulja jesu: jedan manual; prelomljeni registri; jasan dialog među registrima; originalna menzura svirala; obitelj principala je temelj zvučnosti, a obogaćeni su parcijalnim tonovima; flaute su brojne ali pravilno zastupljene; jezičnjaci se nalaze u manualu a trombon 8' u pedal. Zvučnost orgulja je bistra, kristalna, »sredozemna«, svaki je registar izrazito osoban, a svi zajedno daju jedinstvenu cjelinu.

Godine 1757. naš je slavni zemljak P. Nakić prispio i u pokrajinu Marke u mjestance Sant'Elpidio a mare. U krasnu baziliku Naše Gospe od Milosrđa postavio je orgulje — možda 328. opus po redu — malo-remek djelo u nizu svojih radova. Valjda je i ljepota ambijenta pridonijela te su orgulje ostale neprimijećene. To ih nije poštedjelo od dugotrajne prašine i neizbježnog propadanja mehanizma, ali ih je ipak sačuvalo od čovjeka, nestručnjaka koji bi u njih dirao, obnavljao ih, preinačivao, nadomještao i — kvario. Srećom ostale su »u originalu«!

Orgulje su s jednim manualom i 45 tipaka, a prva je oktava skraćena; pedal »a leggio« s 12 realnih nota (svirala); fonična je oprema klasična, a registri »spezzati« sa ripienom sve do vigesimanone; flauta u duodecimi (Nasar 2 2/3') i korneta (1' 3/5); voće umana, jedan jezičnjak (tromboncini, kod kojih nedostaje jedna svirala); kontrabas u pedal; bubanj. Restauri-

rao ih je A. Piccinelli pod stručnim nadzorom L. Celeghina koji je u ljetu 1974. na obnovljenim orguljama održao inauguralni koncert skladbi majstora XVII. i XVIII. stoljeća uz sudjelovanje gradskog pjevačkog zbora.

Bratovština, koja je preuzela troškove oko obnove orgulja, izdala je veoma simpatičnu prigodnu publikaciju. Na naslovnoj stranici donosi uspješnu fotografiju u bojama, tj. prospekt orgulja. Na dvanaest slika prikazuje povijesni, umjetnički i tehnički opis bazilike, orgulja i kratki životopis P. Nakića.

Nakić je na početku svoga djelovanja radio samo za Veneciju i okolinu, ali ga sposobnost, slava i preciznost u poslu ubrzo odvedoše i preko granice Venecije, u srednju i sjevernu Italiju te u Dalmaciju. Oko njega se okupilo mnogo učenika s kojima je organizirao prvorazrednu radionicu, školu i dao joj posebni pečat — stil — svojega genija. I dandanas se s lakoćom mogu raspoznati djela izišla ispod njegovih ruku. Najpoznatiji majstori orguljari Nakićeve škole jesu: Callido, Moscatelli, Dacci, Slovenac Fr. Križman, Comelli itd., koji su se poslije potpuno osamostalili.

A. Milanović

100 godišnji jubilej Škole za crkvenu glazbu u Regensburgu

Pod geslom »Gloria Deo — pax hominibus« (Slava Bogu — mir ljudima), svečano je od 21. do 27. svibnja 1975. proslavljena 100. obljetnica postojanja najstarije crkvenoglazbene škole, škole za crkvenu glazbu u Regensburgu.

Osnutak škole je najuže povezan s počecima i osnivanjem Općeg cecilijanskog saveza (ACV) zemalja njemačkog jezika. Osnovao ju je upravo na svetkovinu sv. Cecilije, 22. studenoga 1874., jedan od glavnih pobornika i začetnika cecilijanizma F. X. Haberl, koji joj je bio i prvi direktor. Bio je to za crkvenu glazbu vrlo značajan uspjeh. Od tada pa sve do danas izlaze iz Regensburga i Njemačke snažni impulsi za obnovu crkvene glazbe u druge evropske i izvanevropske zemlje. Regensburška škola još je uvijek jedna od najznačajnijih odgojnih ustanova za crkvenu glazbu. Danas je afilirana Papinskom institutu za crkvenu glazbu u Rimu, a službeni joj je naziv: Stručna akademija za katoličku crkvenu glazbu i glazbeni odgoj, te je kao takva priznata i od države.

Jubilarna proslava počela je već u ljetnom semestru, 19. svibnja 1974., sa 7 nedjeljnih koncerata s temom: »100 godina škole za crkvenu glazbu u Regensburgu«. Na njima je izvedeno vrlo velik broj orguljskih, vokalnih i vokalno-instrumentalnih djela sadašnjih i bivših profesora i skladatelja te škole, kao i niz takvih djela starih i suvremenih majstora. Izvodili su ih zbor Akademije kojim je ravnao prof. Karl Norbert Schmid, stalni dirigent tog zbora, i prof. Eberhard Kraus, orguljaš regensburške katedrale. U okviru ove proslave organizirano je i 5 orguljskih koncerata koje su u zimskom semestru, od listopada 1974. do travnja 1975., održali renomirani orguljaši iz raznih zemalja i glazbenih sredina (Albert de Klerk, Haarlem; Luigi Tója, Milano; Franz Lehrndorfer, München; Feliks Raczkowski, Varšava; Egidio Circelli, Rim), s vrlo bogatim, raznolikim i zanimljivim programom.

Vrhunac slavlja bio je na osobit način izražen obilnim manifestacijama za vrijeme »Svečane sedmice« (21 — 27. svibnja o. g.). Da bih mogao dati što vjerniju i iscrpniju sliku tih dana, nastavit ću ovaj prikaz kronološkim redom.

Prvi dan, u srijedu 21. V. otvorena je u biskupjskom centru značajna povijesna izložba »Dokumenti regensburške tradicije«, popraćena prigodnim glazbenim programom zbora Akademije. Nakon otpjevanih svećanih vespera upriličen je međusobni susret nekadašnjih studenata škole, profesora, prijatelja i gostiju proslave.

Drugog dana, u četvrtak 22. V., nakon svečane službe Božje na latinskom jeziku, na kojoj je komorni zbor Akademije uz promjenljive dijelove starih majstora besprijekorno izveo vrlo lijepu, ali prilično tešku, Misu za mješoviti zbor a cappella Paula Hindemitha, održana je diskusija na temu: »Zvanje crkvenog glazbenika danas«, koju je vodio prof. Dr. J. Hofmeier iz Regensburga. Referenti su ovom problemu pristupili s raznih aspekata. Tako je prof. Dr. J. Ratzinger (Regensburg) u referatu: »Zvanje crkvenog glazbenika kao liturgijska i pastoralna služba« posebno na temelju Liturgijske konstitucije i ostalih dokumenata Crkve naglasio nužnu prisutnost glazbe i glazbenika u liturgijskim činima i pastoralnom djelovanju. Prof. D. R. Walter (Stuttgart) obradio je ovu temu pod naslovom: »Odgoj, izobrazba zvanja i sociološki položaj«. Iznio je dva karakteristična vida: a) unutrašnji — rad u župskoj zajednici, tj. briga za zvanja i b) vanjski — izvanliturgijsko svestrano djelovanje crkvenog glazbenika. U svezi s ovakvim mnogostranim djelovanjem crkvenih glazbenika trebalo bi i adekvatnije rješavati njihova socijalna pitanja. S ovom idejom povezan je i referat: »Zvanje crkvenog glazbenika i glazbeni odgoj« što ga je izrekao prof. H. Lonnendonker (Saarbrücken). On je posebno izrazio misao da je svaki crkveni glazbenik ujedno i svestrani odgojitelj. Njegova glazbenoodgojna djelatnost seže od dječjeg vrtića pa do zbora i cijele župske zajednice. U referatu »Crkveni glazbenik kao umjetnik« naglasio je Dr. H. Musch (Freiburg i. Br.) veliku šansu umjetničkog afirmiranja crkvenog glazbenika. Diskusija je završila otvorenim i nedorečenom problematikom odnosa župnika (upravitelja župa) i crkvenog glazbenika, te je izražena želja i nužnost zajedničke i ekipne suradnje. Poslije podne bio je klavirski koncert studenata Akademije. Navečer je održan komorni koncert »Studij nove glazbe« na kojem su izvedena novija djela sadašnjih profesora Akademije: O. Sigmunda, K. N. Schmidta, F. X. Lehnera, F. Fleckensteina i E. Krausa.

Treći dan, u petak 23. V. na svečanoj službi Božjoj na njemačkom jeziku izvedeni su promjenljivi dijelovi suvremenih njemačkih skladatelja, a ordinarij je sačinjavala praižvedba »Regensburške jubilarne mise« za zbor i puk (zajednicu) K. N. Schmidta. Dijelovi za zbor su razrađeni bujnom i razgovijetnom polifonijom i protkani snažnim homofonim stavcima, dok su dijelovi namijenjeni puku jednostavni, pjevni i neposredno prihvatljivi. Zbor je ovu misu, pod vodstvom autora, otpjevao oduševljeno i s temperamentnom muzikalnošću. Istoga dana bio je zapažen i koncert studenata — orguljska matineja, sa zanimljivim i vrlo doradenim programom. Kulminirao je večernji duhovni koncert — *Laudemus Dominum* — na kojem su sudjelovali zbor Akademije (dirigent K. N. Schmid) i orguljaši J. Nass, Dr. H. Meister i E. Kraus. Zbor je sve točke programa, a osobito veliki opus BWV 227 J. S. Bacha: *Jesu meine Freude*, motet za 5-gl. mješoviti zbor, izveo s velikom intonativnom preciznošću i glazbenom razrađenošću, dok je motet Oswalda Jeggia (1913 — 1960): *Fundata est domus Domini* za 8-gl. mješoviti zbor, posebno regensburškoj školi za crkvenu glazbu i dr. Ferdinandu Haberlu, otpjevao s efektom snažnom briljantnom svježinom. Oduševljena publika je čistoću, preciznost i izvanrednu muzikalnost zbora, kao i orguljaša, dostojno nagradila spontanim i dugim pljeskom i ovacijama.

U subotu, 24. V. ukrajinski biskup Platon Kornyljak (München) odslužio je Liturgiju sv. Krizostoma po bizantskom obredu katoličkih Ukrajinaca, a navečer i večernju (vespere) po obredu bizantske Crkve. Pjevao je zbor istočne crkve iz gimnazije Niederaltelch pod vodstvom P. Ireneja Totzke OSB. Nakon toga je Dr. E. Chr. Suttner imao predavanje (Lex orandi — Lex credendi) s temom: *Himni istočne Crkve* — izraz prave vjere, što je bilo popraćeno istočnjačkim pjevanjem.

Nedjelja, 25. V. bila je okrunjena posebno svećanim manifestacijama. U 9 sati je regensburški biskup dr. Rudolf Graber odslužio u katedrali svećani pontifikal i povodom jubileja održao vrlo lijepu homiliju. Zbor Akademije otpjevao je misu »Tu es Petrus« za 6-gl. mješoviti zbor G. P. Palestrine, a gregorijanske promjenljive dijelove primjerno je izvela schola pod ravnanjem Dr. F. A. Steina. Za orguljama je bio katedralni orguljaš E. Kraus, koji je, uz vrlo lijepe uvodne improvizacije, na početku izveo Preludij C-dur op. 56,1 Josepha Rennera (nekadašnjeg katedralnog orguljaša i profesora na regensburškoj školi), a na Prikazanje svoju Toccatu »Te Deum« (in memoriam Karl Kraus). Na kraju je bavarski državni ministar za nastavu i bogoštovlje dr. Hans Maier odsvirao na orguljama *Fugu a-mol* BWV 543 J. S. Bacha. Iza mise održan je »Svećani čin« 100-godišnjeg jubileja. Nakon pozdravnog govora direktora škole Msgr. Franz Fleckensteina, izrekli su pozdravne riječi: biskup dr. Joseph Schöffler, zastupnik rimske Kongregacije za katolički odgoj, prof. dr. Franz Maier, bavarski državni ministar za nastavu i bogoštovlje dr. Ernest Emmering, predsjednik vlade pokrajine Regensburg (Oberpfalz), dr. Albert Schmid, zamjenik gradonačelnika, dr. J. Anton Saladin, generalni predsjednik Općeg cecilijanskog saveza (ACV) zemalja njemačkog jezika. Svećani govor održao je predsjednik Consociatio Internationalis Musicae Sacrae prof. dr. Johannes Overath na temu: *Glazba u službi Svetoga*. Zbor je tom prilikom otpjevao nekoliko moteta. Navečer je održan svećani koncert na kojem je izvedena IX. Simfonija (d-mol) i *Te Deum* za sole zbor i orkestar Antona Brucknera. Gradskim orkestrom Regensburga dirigirao je GMD Cornelius Eberhardt (Simfonija), a K. N. Schmid ravnao je izvedbom *Te Deuma*. Pojačani zbor Akademije i solisti izveli su ovo djelo zaista umjetnički.

U ponedjeljak, 26. V. je prelat Dr. F. Haberl odslužio pjevani Requiem za pokojne nastavnike i učenike škole. Poslije podne organiziran je posjet znamenitoj Proske — biblioteci, a navečer su na orguljskom koncertu prvi puta bili izvedeni »*Contrapuncti organales super B-A-C-H*« (2. dio) Oskara Sigmunda, skladani 1973. upravo za ovaj jubilej. Djelo se sastoji od 15 fuga obrađenih na razne načine i mogućnosti kontrapunkta.

»Svečana sedmica« proslave završila je u utorak 27. V. vrlo zanimljivim i korisnim studijskim putovanjem na kojem smo imali prilike upoznati nekoliko restauriranih povijesnih kao i novosagrađenih orgulja u okolici Regensburga. Stručno vodstvo bilo je povjerenom dobrom poznavaoču orgulja, katedralnom orguljašu, E. Krausu.

Na službama Božjim i koncertima izvedeno je, dakle, vrlo mnogo od onoga što je tijekom vremena bilo stvoreno; nešto iz zemalja u kojima je škola djelovala, nešto opet od skladatelja koji su školi i cecilijanskom pokretu bili odani, a nešto i od skladatelja koji su i mimo te povezanosti stvorili velika djela crkvene glazbe. Pored ovih ostvarenja iz prošlosti nije na proslavi nedostajala ni suvremena crkvena glazba, prije svega djela nastavnika koji danas djeluju na školi i kao skladatelji. No, »Svečana sedmica« nije bila samo sedmica glazbenih manifestacija, već je ona bila iznad svega sedmica živog i plodonosnog međusobnog susreta sa školom i profesorima, kao i susreta s prijateljima škole i crkvene glazbe. Bili su to zaista radosni i bogati dani za sve, te je svatko mogao ponijeti sa sobom nova iskustva i snagu za rad u službi crkvene glazbe, koja uvijek stoji pod geslom ovog jubileja: »Gloria Deo — Pax hominibus«.

Ljubomir Galetić